

Bryologická exkurze do údolí potoka Mazák v Ostravici

Bryological field trip to the Mazák stream valley near Ostravice

SVATAVA KUBEŠOVÁ¹ & JANA TKÁČIKOVÁ²

1) Moravské zemské muzeum, botanické oddělení,
Hviezdoslavova 29a, CZ-627 00 Brno; e-mail: skubesova@mzm.cz

2) Muzeum Beskyd Frýdek-Místek,
Hluboká 66, CZ-738 01 Frýdek-Místek; e-mail: jana.tkacikova@muzeumbeskyd.com

Abstract: A bryological field trip leading to the valley of the Mazák stream near the village of Ostravice (Moravskoslezské Beskydy Mts) took place on July 23, 2022. Habitats along the road, rocks by the stream and other substrates in the forested valley were surveyed. The Dolní Mazák sandstone rock was also visited. In total, 74 bryophyte species (17 liverworts and 57 mosses) were recorded. The most interesting finds included *Bartramia halleriana*, *Diphyscium foliosum*, *Oxystegus tenuirostris*, *Pedinophyllum interruptum* and *Tritomaria exsectiformis*. In total, 101 vascular plant species were recorded during the field trip, including notable finds such as *Aconitum variegatum*, *Lunaria rediviva* and *Luzula luzulina*.

Keywords: bryophytes, Czech Republic, sandstone rock, threatened species, vascular plants

Taxonomické pojetí a nomenklatura: Kučera et al. (2012), Kaplan et al. (2019)

Bryologická exkurze Moravskoslezské pobočky ČBS vedla do údolí potoka Mazák v Moravskoslezských Beskydech, jež se nachází v sousedství obce Ostravice jižně od Frýdlantu nad Ostravicí. V sobotu 23. července 2022 se sešlo dohromady pět účastníků, z toho čtyři z řad mládeže, kteří se pod vedením Svatavy Kubešové a Jany Tkáčikové vydali do světa drobných mechorostů.

Většina trasy vedla stinným údolím potoka, což bylo v horkém letním dni velmi příjemné. Při průchodu chatovou osadou v dolní části údolí jsme prozkoumali epifytické druhy, např. čepejřnatku mnohoplodou (*Pylaisia polyantha*) a struhatku zploštělou (*Radula complanata*), porosty trávníků s charakteristickým kostrbatcem zeleným (*Rhytidiadelphus squarrosus*) a kameny v blízkosti cesty. Na jednom z kamenů jsme našli vzácnější zásovník válcovitý (*Oxystegus tenuirostris*).

Během exkurze jsme věnovali svoji pozornost také cévnatým rostlinám. K nejzajímavějším druhům patřila měsíčnice vytrvalá (*Lunaria rediviva*), jejíž bohaté porosty lemovaly místy koryto potoka. Dalšími zajímavými a demonstrovanými druhy byly ty, jejichž rozšíření je vázáno v rámci České republiky na karpatskou oblast – bika žlutavá (*Luzula luzulina*) a šalvěj lepkavá (*Salvia glutinosa*).

Poté se údolí zúžilo a v okolí převládla les. Zaměřili jsme se na skalky i kameny v těsné blízkosti potoka a na malý vodopád. Na vodou ostříkovaných místech rostly statné mechy zobanitka jehlicovitá (*Rhynchostegium riparioides*), stromkovec ocáskovitý (*Thamnobryum alopecurum*) – připomínající miniaturní stromeček – a nápadná

Obr. 1. Vzácnější mech krčanka listnatá (*Diphyscium foliosum*) na pískovcovém balvanu v údolí potoka Mazák. – Obr. 2. Koryto potoka Mazák s pískovcovými balvany. – Foto S. Kubešová (1), J. Tkáčiková (2)

lupenitá játrovka mřížkovec kuželovitý (*Conocephalum conicum*). Na menší světlině na kameni u cesty nás potěšil nález krčanky listnaté (*Diphyscium foliosum*), která zaujme relativně velkými, vejčitými tobolkami ponořenými do růžice listů (obr. 1).

Od soutoku potoků Suchého a Mazáku jsme stoupali po lesní cestě údolím Suchého potoka ke skalisku Dolní Mazák. To nás na konci exkurze odměnilo za vytrvalost pestrou přehlídkou dalších druhů. Část z nich je bazofilních, část upřednostňuje kyselé substráty. Jak je v tomto kraji zvykem, pískovec skály Dolní Mazák obsahuje bazickou složku, a může tak hostit mechorosty s různými nároky. Ve skalním převisu rostl různolístek nestejnokřídlý (*Heterocladium heteropterum*), druh vlhkých, stinných štěrbin kyselých až neutrálních skal, vedle něj kápěnka ohnutá (*Seligeria recurvata*), která také vyhledává zastíněná místa na alespoň slabě bazických horninách, častěji se vyskytuje právě v oblasti karpatských flyšů. Mechy bazických hornin reprezentovaly loděnka smáčklá (*Taxiphyllum wissgrillii*), rovnoplodka spletená (*Orthothecium intricatum*), častější na horách a v demontánních polohách, a kulistec Hallerův (*Bartramia halleriana*), statnější, horský druh, u nás s roztroušeným výskytem.

Během exkurze jsme našli 74 druhů mechorostů, z toho 17 játrovek a 57 mechů. Jeden mech, kulistec Hallerův (*Bartramia halleriana*), je hodnocen jako druh blízky ohrožení (LR-nt). Čtyři druhy mechorostů patří k druhům neohroženým, ale zasluhujícím pozornost (LC-att) – játrovky vápnomilka přerušovaná (*Pedinophyllum interruptum*), palčice vykrajovaná (*Tritomaria exsectiformis*) a mech krčanka listnatá (*Diphyscium foliosum*), zásovník válcovitý (*Oxystegus tenuirostris*).

Cévnatých rostlin jsme zaznamenali 101 taxonů. Z chráněných druhů cévnatých rostlin (§O, podle vyhlášky č. 395/1992 Sb.) jsme našli *Aconitum variegatum*, *Dactylorhiza fuchsii* subsp. *fuchsii*, *Gentiana asclepiadea* a *Lunaria rediviva*. Dále jsme našli ohrožené druhy řazené na Červeném seznamu cévnatých rostlin ČR do kategorie téměř ohrožené (NT): *Dactylorhiza fuchsii* subsp. *fuchsii*, *Epilobium parviflorum* a *Luzula luzulina*. Z druhů neohrožených, ale zasluhujících pozornost (C4a) se vyskytovaly: *Abies alba*, *Aruncus dioicus*, *Blechnum spicant* a *Euphorbia amygdaloides*.

Použité zdroje

- Kaplan Z., Danihelka J., Chrtek J. jun., Kirschner J., Kubát K., Štech M. & Štěpánek J. (eds) (2019): Klíč ke květeně České republiky. Ed. 2. – Academia, Praha.
- Kučera J., Vaňa J. & Hradílek Z. (2012): Bryophyte flora of the Czech Republic: updated checklist and Red List and a brief analysis. – *Preslia* 84: 813–850.

Příloha č. 1 – Seznam nalezených taxonů

(sestavily S. Kubešová a J. Tkáčiková)

Nálezy označené (BRNM) jsou dokladovány v herbáři Moravského zemského muzea v Brně a nálezy označené (FMM) jsou dokladovány v herbáři Muzea Beskyd Frýdek-Místek.

Seznam lokalit

1. 99a. Moravskoslezské Beskydy, 6476c, Ostravice (distr. Frýdek-Místek): chatová osada v dolní části údolí potoka Mazák, 1,4 km JJV až 1,4 km JV od železniční stanice v Ostravici, 49°31'35"N, 18°24'14"E – 49°31'46"N, 18°24'32"E, 440–470 m n. m.
2. 99a. Moravskoslezské Beskydy, 6476c, 6476d, Ostravice (distr. Frýdek-Místek): dno zalesněného údolí potoka Mazák a údolí Suchého potoka, 1,4 km JV až 2 km VJV od železniční stanice v Ostravici, 49°31'46"N, 18°24'32"E – 49°32'08"N, 18°25'27"E, 470–585 m n. m.
3. 99a. Moravskoslezské Beskydy, 6476d, Ostravice (distr. Frýdek-Místek): skalisko Dolní Mazák v údolí Suchého potoka asi 2 km V až VJV od železniční stanice v Ostravici, 49°32'11"N, 18°25'26"E, 600 m n. m.

játrovky

Chiloscyphus polyanthos: 2 (FMM); *Conocephalum conicum*: 2 (BRNM, FMM); *C. salebrosum*: 3 (BRNM);

Frullania dilatata: 1 (FMM);

Lejeunea cavifolia: 2 (FMM), 3 (FMM); *Lophozia ventricosa*: 2 (FMM);

Metzgeria furcata: 2; *M. conjugata*: 2 (BRNM, FMM), 3;

Orthocaulis attenuatus: 3 (FMM);

Pedinophyllum interruptum (LC-att): 3 (BRNM); *Pellia epiphylla*: 2 (BRNM, FMM); *Plagiochila porelloides*: 2 (FMM);

Radula complanata: 1;

Scapania nemorea: 2 (FMM); *S. undulata*: 2;

Tritomaria exsectiformis (LC-att): 3 (FMM); *T. quinquedentata*: 3 (BRNM, FMM).

mechy

Alleniella complanata: 3 (BRNM); *Amblystegium serpens*: 1 (FMM); *Atrichum undulatum*: 1 (FMM), 2;
Barbula unguiculata: 2; *Bartramia halleriana* (LR-nt): 3 (BRNM, FMM); *Brachythecium rutabulum*: 2; *B. rivulare*: 2 (FMM); *Bryum moravicum*: 1 (FMM), 2 (FMM);
Calliergonella cuspidata: 1 (FMM), 2 (FMM); *Cirriphyllum piliferum*: 1; *Ctenidium molluscum*: 2 (BRNM, FMM);
Dichodontium pellucidum: 2 (FMM); *Dicranella heteromalla*: 2; *Dicranodontium denudatum*: 2 (FMM); *Dicranum montanum*: 3 (BRNM); *Diphyscium foliosum* (LC-att): 2 (BRNM);
Eurhynchium sp.: 2; *Exsertotheca crispa*: 3 (BRNM, FMM);
Fissidens dubius: 3 (BRNM, FMM);
Hedwigia ciliata: 1 (FMM); *Heterocladium heteropterum*: 3 (BRNM, FMM); *Hypnum cupressiforme*: 1;
Isothecium alopecuroides: 2 (FMM), 3 (FMM);
Leucobryum juniperoideum: 2 (BRNM); *Leucodon sciuroides*: 1 (BRNM, FMM);
Mnium stellare: 2, 3 (FMM); *M. hornum*: 2 (BRNM);
Orthothecium intricatum: 3 (BRNM, FMM); *Orthotrichum affine*: 1 (FMM), 2 (FMM); *O. speciosum*: 2 (FMM); *O. stramineum*: 2 (FMM); *Oxystegus tenuirostris* (LC-att): 1 (BRNM);
Paraleucobryum longifolium: 2 (BRNM, FMM); *Palustriella commutata*: 2 (FMM); *Philonotis fontana*: 2 (FMM); *Plagiomnium undulatum*: 2; *Plagiothecium* sp.: 3 (FMM); *Platygyrium repens*: 2 (BRNM); *Pohlia nutans*: 3; *P. wahlenbergii*: 2 (BRNM); *Polytrichum formosum*: 2; *Pseudotaxiphyllum elegans*: 2 (FMM); *Pylaisia polyantha*: 1;
Racomitrium sp.: 2 (FMM); *Rhizomnium punctatum*: 2; *Rhynchostegium riparioides*: 2 (BRNM); *Rhytidiadelphus squarrosus*: 1 (FMM);
Sanionia uncinata: 3 (BRNM); *Sciuro-hypnum populeum*: 1 (FMM), 2 (BRNM); *Seligeria recurvata*: 3 (BRNM, FMM);
Taxiphyllum wissgrillii: 3 (BRNM, FMM); *Tetraphis pellucida*: 2; *Thamnobryum alopecurum*: 2 (BRNM, FMM); *Thuidium assimile*: 2 (BRNM); *T. tamariscinum*: 2 (FMM); *Tortella tortuosa*: 2 (FMM), 3 (BRNM, FMM);
Ulota sp.: 2.

cévnaté rostliny

Abies alba (LC/C4a): 2; *Acer pseudoplatanus*: 1, 2; *Aconitum variegatum* (LC/C3): 1; *Agrostis tenuis*: 1; *Alnus glutinosa*: 1, 2; *Anthoxanthum odoratum*: 1; *Anthriscus sylvestris*: 1, 2; *Aruncus dioicus* (LC/C4a): 2; *Athyrium filix-femina*: 1, 2; *Avenella flexuosa*: 1, 2, 3;
Blechnum spicant (LC/C4a): 2; *Brachypodium sylvaticum*: 2;
Calamagrostis arundinacea: 2; *C. epigejos*: 1, 2, 3; *Caltha palustris*: 1, 2; *Campanula patula*: 1; *Carex muricata* agg.: 1; *C. pallescens*: 1; *C. pendula* agg.: 1; *C. pilosa*: 2; *C. remota*: 1, 2; *Chaerophyllum aromaticum*: 1, 2; *Ch. hirsutum*: 1, 2; *Circaea alpina*: 2; *Cirsium oleraceum*: 1; *C. palustre*: 1, 2; *C. rivulare*: 1; *Corylus avellana*: 1; *Crepis biennis*: 1; *C. paludosa*: 1, 2;
Dactylorhiza fuchsii subsp. *fuchsii* (NT/C4a): 2; *Deschampsia cespitosa*: 1, 2; *Dryopteris carthusiana* agg.: 1, 2; *D. filix-mas*: 1, 2;
Epilobium adenocaulon: 1; *E. montanum*: 1, 2; *E. parviflorum* (NT/C3): 1; *Epipactis helleborine* agg.: 1; *Erigeron annuus*: 1, 2; *Equisetum arvense*: 1; *E. sylvaticum*: 2; *Eupatorium cannabinum*: 1, 2, 3; *Euphorbia amygdaloides* (LC/C4a): 1, 2;
Fagus sylvatica: 1, 2; *Filipendula ulmaria*: 1; *Frangula alnus*: 1; *Fraxinus excelsior*: 1;

Galium palustre: 1; *Gentiana asclepiadea* (LC/C3): 2; *Geranium robertianum*: 1; *Glyceria fluitans*: 1; *Gymnocarpium dryopteris*: 2;
Hieracium murorum: 1; *Hypericum maculatum*: 1;
Impatiens noli-tangere: 1; *I. parviflora*: 1, 2;
Juncus effusus: 1; *J. tenuis*: 2;
Lotus corniculatus: 1; *Lunaria rediviva* (LC/C4a): 1, 2; *Luzula pilosa*: 2; *L. luzulina* (NT/C3): 2; *Lychnis flos-cuculi*: 1; *Lysimachia nemorum*: 2; *L. nummularia*: 1; *L. vulgaris*: 1;
Maianthemum bifolium: 1, 2; *Milium effusum*: 2; *Mycelis muralis*: 1; *Myosotis palustris*: 1, 2;
Oxalis acetosella: 1, 2, 3;
Petasites albus: 1, 2; *P. hybridus*: 1; *Phegopteris connectilis*: 2; *Picea abies*: 1, 2, 3; *Poa trivialis*: 1; *Populus tremula*: 1; *Potentilla erecta*: 1; *Prenanthes purpurea*: 1, 2; *Prunella vulgaris*: 1, 2;
Quercus robur: 1;
Ranunculus repens: 1, 2; *Rubus idaeus*: 1, 2, 3; *Rubus* sp.: 1, 3; *Rumex obtusifolius*: 1;
Salvia glutinosa: 2; *Sambucus nigra*: 2; *S. racemosa*: 1, 2; *Scirpus sylvaticus*: 1, 2; *Scrophularia nodosa*: 2; *Senecio ovatus*: 1, 2, 3; *Silene dioica*: 1, 2; *Sorbus aucuparia*: 1; *Stachys sylvatica*: 1, 2; *Stellaria nemorum*: 1, 2; *Symphytum officinale*: 1;
Trifolium pratense: 1; *T. repens*: 1;
Ulmus glabra: 1; *Urtica dioica*: 1, 2;
Vaccinium myrtillus: 1, 2, 3.